

Een bryologische excursie naar de Dintelse Gorzen (prov. Noord-Brabant) op 27 maart 2004

A.P. (Adrie) Gladdines

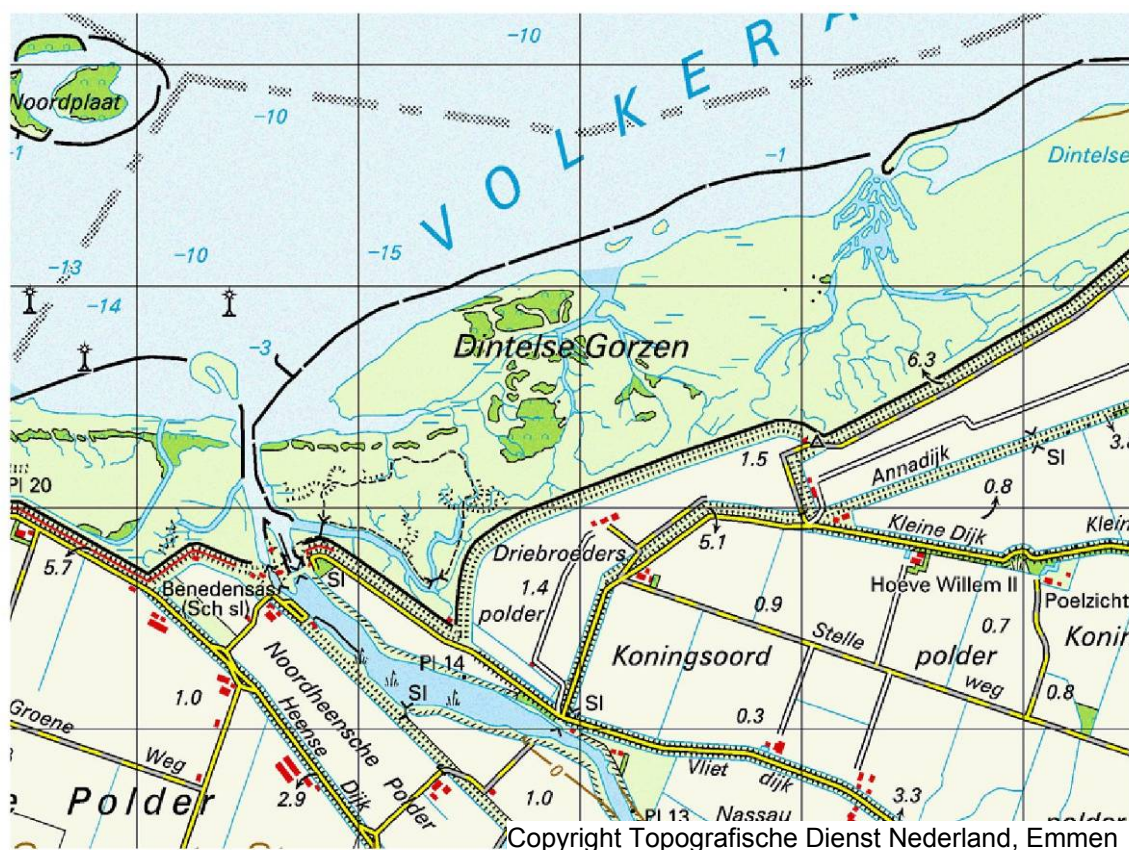
Adriaen van Ostadestraat 45, 4703 NT Roosendaal

Abstract: A bryological excursion to the Dintelse Gorzen in 2004 (Prov. of Noord-Brabant)

Nature reserve Dintelse Gorzen is a former salt-marsh outside the dikes of the Volkerak, part of the estuarine formations in the southwestern part of the Netherlands. Despite the embankments in the seventies the area is still brackish with vascular plants such as *Salicornia* and *Suaeda* as well as thousands of orchids, *Parnassia* and the rare *Cotula coronopifolia*. The shore area with calcareous sands is flooded every winter and harbours a rich bryophyte flora, including *Brachythecium mildeanum*, *Campylium stellatum*, *Hennediella heimii*, *Preissia quadrata* and *Leiocolea badensis*. *Orthotrichum patens* was found on a willow together with other increasing epiphytes such as *Cryphaea*, *Radula* and *Ulota phyllantha*.

Het natuurgebied de Dintelse Gorzen, in beheer bij Natuurmonumenten, ligt ten westen van Dinteloord en strekt zich, vanaf de uitwateringssluits van de Steenbergse Vliet, het Benedensas, over een vijftal kilometers in noordoostelijke richting uit met een grootste breedte van ca. één kilometer. Ze vormen het buitendijkse oevergebied van het Volkerak en hoewel de afsluiting van de Zeeuwse Delta reeds geruime tijd achter ons ligt is het betreffende gebied nog steeds brak en kalkrijk. Planten als Langerige en Kortarige zee kraal, Sierlijke vetmuur, Schorrenkruid Geelhartje, Zilte en Gerande schijnspurrie, Hertshoornweegbree, Rode ogentroost, Stijve ogentroost, Kleverige ogentroost, Engels slijkgras, Dunstaart en Zulte gedijen er nog steeds. In de laatste jaren zijn hier ook duizenden orchideeën geteld en worden het er ieder jaar meer. Om *Parnassia* te zien hoeven wij ook niet naar de kust want die staan hier ook honderden en wat te denken van het Goudknopje. De hoger gelegen delen bestaande uit klei en zandige klei raken nog slechts incidenteel geïnundeerd, hierbij afgezien van de vele krekken, en zijn grotendeels sterk vergrast. Anders ligt dat bij de oeverstrook, bestaande uit door schelpenresten rijk zand, welke vooral in de winterperiode langdurig onder water kan komen, hetgeen uiteraard invloed heeft op de plantenontwikkeling. Buiten een fraaie flora van hogere planten kent het gebied, vooral de oeverstrook, ook een opmerkelijke mosflora. Onze meldingen en lofuitingen over het gebied hadden in ieder geval tot

gevolg dat we gastgever konden zijn voor de onderhavige excursie in de km-blokken 76-405 en 77-405.

Ondanks de niet eenvoudige route gaven toch een achttiental personen acte de présence en een klein roodgemutst meisje, dat we prompt tot dagmascotte promoveerde. Deze kleine Elise was de gehele dag voorbeeldig en hoewel ze soms onze aandacht voor de mossen verplaatste naar door haar gevonden schelpen, mag ze voor wat ons betreft model staan voor alle vijfjarigen. De weersomstandigheden waren in elk opzicht goed, maar wat ons een beetje tegenviel was het feit dat we onze gasten tevreden moesten stellen met de 'geadverteerde mossoorten' in een pril stadium van ontwikkeling, hetgeen het gevolg was van langdurig hoge waterstanden in de afgelopen maanden. Zeldzame mossoorten als: *Preissia quadrata* (Vierkantsmos), *Campylium stellatum* (Sterrengoudmos), *Brachythecium mildeanum* (Moerasdikkopmos), *Hennediella heimii* (Ziltmos) en niet te vergeten *Leiocolea badensis* (Bol gladkelkje), waren volop present. Onze gasten enthousiast; wij zelf echter iets minder omdat we moesten vaststellen dat vooral *Preissia quadrata* ernstig bedreigd wordt door het zich explosief vermeerderende

Calliergonella cuspidata (Gewoon puntmos). Ook moesten we constateren dat de grazers, Schotse hooglanders en Shetland pony's, de opslag van berken niet 'aankunnen'. Beheersmaatregelen zoals het verwijderen van de berkenopslag en het deels schrapen van de oeverstrook zijn o.i. dringend noodzakelijk, althans indien men de huidige soortendiversiteit wil handhaven.

Naast de oeverstrook kreeg ook het wilgenbos aandacht van de groep en met name hier werd waar 'dat vele ogen meer zien'. Op z'n knieën zittend en met z'n neus dicht tegen een wilgenvoet ontdekte Hans Schoorl *Radula complanata* (Schijfjesmos), een soort die nog niet bekend was in het gebied. Marleen Smulders deed ook een duit in het zakje met *Cryphaea heteromalla* (Vliermos), eveneens 'nieuw' voor het gebied. Chris Buter ontdekte *Ulota phyllantha* (Broedkroesmos) welke ook aan de lijst kon worden toegevoegd. De meest bijzondere vondst evenwel werd gedaan door Henk Siebel, die op een wilgentak tussen polletjes *Orthotrichum affine* (Gewone haarmuts), een polletje van mogelijk de soort *Orthotrichum patens* (Ronde haarmuts), ontdekte. Voor nader microscopisch onderzoek werden enige stengels verzameld door Chris Buter die, hoewel de sporenkapsels nog niet rijp waren, wel veel aspecten vond eigen aan deze soort maar toch Arno van der Pluijm inschakelde voor een definitieve determinatie. Na een uitvoerig onderzoek kon Arno het aanvankelijke vermoeden bevestigen. Deze soort is tot dusver uiterst zeldzaam in Nederland en tot dusver van drie locaties bekend.

Een totaalijst van tot dusver aangetroffen soorten zullen wij U besparen; is wel aangeboden aan de databank van de BLWG. Wel vermeldenswaard is dat wij inmiddels in totaal 70 bladmossen en 12 levermossen in het betreffende gebied hebben kunnen noteren. Aangezien het pionierstadium hier zeker nog niet het eindstadium heeft bereikt is het onze verwachting dat mossoortendiversiteit zeker nog zal toenemen. Wellicht een reden voor enige van onze gasten de Dintelse Gorzen toekomstig nogmaals op de agenda te plaatsen.

Tenslotte lijkt het ons passend om, namens alle deelnemers, (wij hebben geen ontevreden gezichten gezien), de beheerster van de Dintelse Gorzen, Mw. L. Vlietland (Natuurmonumenten), te bedanken voor de mogelijkheid kennis te kunnen maken met dit fraaie natuurgebied met een geheel eigen karakter.